

Õiguskantsler

Indrek Sirk
Advokaadibüroo Sirk ja Saareväli OÜ
indrek@sirk.ee

Teie 16.09.2020

Meie 29.09.2020 nr 7-4/201543/2005233

Liiklusseaduse § 106 lõigete 1 ja 6 kohaldamine

Austatud Indrek Sirk

Pöördusite õiguskantsleri poole, sest Teie hinnangul on Maanteeamet muutnud oma rakenduspraktikat ega luba enam liiklusteooria- ja sõidueksamile registreeruda neil esmase juhtimisloa omajatel, kellelt on juhtimisõigus karistuseks ära võetud ja kelle karistus veel kehtib. See rakenduspraktika tugineb [liiklusseaduse](#) (LS) § 106 lõigetele 1 ja 6.

Väitsite ka, et inimesi koheldakse ebavõrdselt, kui ühesuguse rikkumisega kaasneva karistuse tagajärg on erinev. Kui esmase juhiloa omajalt võetakse liiklusnõuete rikkumise eest karistuseks juhtimisõigus ära, siis tuleb tal uuesti juhtimisõiguse saamiseks läbida järelkoolitus ja teha edukalt liiklusteooria- ja sõidueksam. Kui juhtimisõigus võetakse ära juhiloa omajalt, on tal juhtimisõiguse tagasisaamiseks teistsugused võimalused (LS § 129).

Juhtimisõiguse ja esmase juhiloa andmise tingimused ning juhtimisõiguse taotleja eksamineerimise kord on ette nähtud liiklusseaduses ja selle alusel antud majandus- ja kommunikatsiooniministri määruses „[Mootorsõidukijuhi eksamineerimise, talle juhtimisõiguse andmise kord ja juhiloa vormid ning nõuded eksamisõidukitele](#)“ (LS § 100 lg 7, § 106 lg 1). Juhtimisõigust ei saa anda neile esmase juhiloa omanikele, keda on karistatud seaduses loetletud süütegude eest (LS § 106 lg 1 p-d 3-5, määruse § 14 lg 6). Reguleeritud on ka see, kuidas toimida, kui esmase juhiloa omajalt on mootorsõiduki juhtimisõigus karistuseks ära võetud (LS § 106 lg 6).

LS § 106 lg 6 on erinorm LS § 106 lg 1 suhtes, kuid see ei välista LS § 106 lg 1 kohaldamist tervikuna. Välistatud on üksnes LS § 106 lg 1 p 1 kohaldamine, mis ei võimalda esmase juhiloa andmist inimesele, kellel varem juba oli juhtimisõigus. Seega tuleb esmase juhiloa alusel juhtimisõiguse andmisel (sh juhtimisõiguse taas taotlemisel LS § 106 lg 6 alusel) võtta arvesse ka seda, kas inimesel on kehtiv karistus.

Õiguskantsler on varem korduvalt selgitanud karistuse tähendust mootorsõiduki juhtimisõiguse saamisel (nt 03.04.2019 [seisukoht](#), 21.07.2017 [seisukoht](#), 10.05.2018 seisukoht [juhiloa taotlemise kohta](#)). Need seisukohad on asjakohased ka kõnealusel juhul. Maanteeamet peab järgima oma tegevuses seadust ning on kahetsusväärne, kui ameti varasem praktika ei olnud täielikult seadusega kooskõlas.

Õiguskantsleri Kantsleil

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Mootorsõiduki juhtimisõigus saab olla vaid inimesel, kes vastab seaduses sätestatud tingimustele. See tähendab, et inimese teadmised, oskused, tervislik seisund, vanus ja hoiakud on sellised, et saab piisavalt kindlalt eeldada, et ta järgib liiklusnõudeid ning ei ohusta ennast ega teisi. Kui inimeselt on juhtimisõigus ära võetud, siis järelikult pole tema hoiakud, oskused või teadmised juhtimisõiguse kasutamiseks sobivad ning seadus näeb sel juhul ette mitmesuguseid tagajärgi. Need tagajärjed on seaduses kirjeldatud ning inimesel on võimalus neid vältida, kui ta käitub õiguskuulekalt.

Liiklusseadus sätestab, et esmase juhiloa andmisel tuleb arvestada seda, kas inimest on karistatud ja kas karistus veel kehtib (LS § 106 lg 1 p-d 3–5, lg 6). Karistus kehtib seni, kuni inimene on kandnud talle määratud karistuse ning tema karistuse andmed on karistusregistrist kustutatud. Karistuse andmete kustutamisel kehtivad erinevad tähtajad (vt [karistusregistri seadus](#) § 24).

On tõsi, et seoses juhtimisõigusega koheldakse inimesi erinevalt, see oleneb sellest, kas inimesel on juhiluba või esmane juhiluba. Erinev kohtlemine väljendub mitmes aspektis. Näiteks ei tohi esmase juhiloa omaja mootorsõidukiga sõita kiiremini kui 90 km/h ka seal, kus juhiloa omajal on lubatud sõita kiiremini (LS § 50 lg 2). Samuti näeb seadus ette, et liiklusnõuete rikkumise eest määratud karistusel on esmase juhiloa omajale teistsugune mõju kui juhiloa omajale.

Sellist erinevat kohtlemist ei saa pidada põhiseaduse § 12 lg-st 1 tuleneva võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumiseks. Võrdse kohtlemise põhimõtte nõuab, et inimesi koheldaks võrdselt, kui asjaolud on samad, ja erinevalt, kui asjaolud on erinevad. Kõnealusel juhul koheldakse erinevalt esmase juhiloa omajaid ja juhiloa omajaid. Selline erinev kohtlemine ei ole meelevaldne ja seda võib põhjendada inimeste liikluskogemusega: esmase juhiloa omaja liikluskogemus on üldiselt väiksem kui juhiloa omajal. Vastasel juhul ei oleks üldse põhjust seaduses näha ette erinevat regulatsiooni esmase juhiloa saamiseks ja juhiloa saamiseks.

Seadus kohtleb erinevalt ka juhiloa omajaid: sõltuvalt inimesele määratud karistusest (vt LS § 129). Peale selle on kohtuvälisel menetlejal või kohtul võimalik hinnata konkreetseid rikkumise asjaolusid ja kaalutusõiguse alusel määrata süüteo toime pannud inimesele õiglane karistus. Muu hulgas võib karistusena ära võtta ka juhtimisõiguse – olenemata sellest, milline juhiluba rikkujal on. Riigikogu on pidanud põhjendatuks, et LS § 106 lg-s 1 nimetatud rikkumiste korral ei lubata esmase juhiloa omajal mootorsõidukit juhtida ega ka juhtimisõiguse saamiseks vajalikele eksamitele registreerida kuni karistuse kustumiseni.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Ago Pelisaar 693 8407 Ago.Pelisaar@oiguskantsler.ee
Arno Tuisk 693 8419 Arno.Tuisk@oiguskantsler.ee
Marju Agarmaa 693 8447 Marju.Agarmaa@oiguskantsler.ee